



Recommendation of the Committee of Ministers to member States on the access of young people from disadvantaged neighbourhoods to social rights

Recommandation du Comité des Ministres aux Etats membres sur l'accès des jeunes des quartiers défavorisés aux droits sociaux

Ministrų komiteto rekomendacija valstybėms narėms dėl jaunimo iš nepalankioje padėtyje esančių rajonų galimybių naudotis socialinėmis teisėmis

Source - Council of Europe January 2015, original English and French versions

© Council of Europe September 2024, Lithuanian translation

Source - Conseil de l'Europe janvier 2015, versions originales en anglais et français

© Conseil de l'Europe septembre 2024, Traduction lituanienne

Ministrų komiteto rekomendacija [CM/Rec\(2015\)3](#) valstybėms narėms dėl jaunimo iš nepalankioje padėtyje esančių rajonų galimybių naudotis socialinėmis teisėmis.

(Priimta 2015 m. sausio 21 d. Ministrų komiteto 1217-ajame ministrų pavaduotojų susitikime)

Ministrų komitetas pagal Europos Tarybos statuto 15 straipsnio *b punktą*,

atsižvelgdamas į tai, kad Europos Tarybos tikslas - siekti didesnės jos narių vienybės, visų pirma skatinant bendrais principais grindžiamą jaunimo politiką;

atsižvelgdama į Europos socialinę chartiją, pateiktą pasirašyti 1961 m. (ETS Nr. 35) ir peržiūrėtą 1996 m. (ETS Nr. 163) (toliau - Europos socialinė chartija), ypač į jos 1 straipsnį (Teisė į darbą), 7 straipsnį (Vaikų ir paauglių teisė į apsaugą), 9 straipsnį (Teisė į profesinį orientavimą), 10 straipsnį (Teisė į profesinį rengimą), 11 straipsnį (Teisė į sveikatos apsaugą), 15 straipsnį (Neįgaliųjų teisė į savarankiškumą, socialinę integraciją ir dalyvavimą visuomenės gyvenime), 17 straipsnis (Vaikų ir paauglių teisė į socialinę, teisinę ir ekonominę apsaugą), 19 straipsnis (Darbuotojų migrantų ir jų šeimų teisė į apsaugą ir paramą), 21 straipsnis (Teisė į informaciją ir konsultaciją), 30 straipsnis (Teisė į apsaugą nuo skurdo ir socialinės atskirties) ir 31 straipsnis (Teisė į būstą), taip pat atitinkamas Europos socialinių teisių komiteto išvadas ir sprendimus bei Vyriausybinių komiteto ataskaitas;

primindamas [CM/Res\(2008\)23](#) Ministrų komiteto rezoliuciją dėl Europos Tarybos jaunimo politikos;

primindamas šias Ministrų komiteto rekomendacijas valstybėms narėms:

- Rekomendacija [Rec\(2003\)8](#) dėl jaunimo neformaliojo švietimo ir mokymosi skatinimo ir pripažinimo;
- Rekomendacija [Rec\(2003\)19](#) dėl galimybių naudotis socialinėmis teisėmis gerinimo;
- Rekomendacija [Rec\(2004\)13](#) dėl jaunimo dalyvavimo vietos ir regionų gyvenime;
- Rekomendacija [Rec\(2006\)5](#) dėl Europos Tarybos veiksmų plano neįgaliųjų teisėms ir visapusiškam dalyvavimui visuomenėje skatinti: neįgaliųjų gyvenimo kokybės gerinimas Europoje 2006-2015 m.;
- Rekomendacija [CM/Rec\(2007\)13](#) dėl lyčių aspekto integravimo į švietimą;
- Rekomendacija [CM/Rec\(2010\)7](#) dėl Europos Tarybos chartijos dėl demokratinio pilietiškumo ugdymo ir žmogaus teisių švietimo;
- Rekomendacija [CM/Rec\(2011\)12](#) dėl vaikų teisių ir vaikams bei šeimoms palankių socialinių paslaugų;
- Rekomendacija [CM/Rec\(2011\)14](#) dėl neįgaliųjų dalyvavimo politiniame ir visuomeniniame gyvenime;

primindamas Parlamentinės asamblėjos rekomendacijas Nr. 1437 (2000) „Neformalusis švietimas“ ir Nr. 1978 (2011) „Europos pagrindų konvencijos dėl jaunimo teisių link bei Ministrų komiteto priimtus atsakymus į jas;

primindamas Europos Tarybos Vietos ir regionų valdžios institucijų kongreso peržiūrėtą Europos chartiją dėl jaunimo dalyvavimo vietos ir regionų gyvenime ir Rezoliuciją 319 (2010) dėl nepalankioje padėtyje esančių rajonų jaunimo integracijos;

atsižvelgdamas į:

- penktojoje Europos ministrų, atsakingų už jaunimą, konferencijoje (1998 m. balandžio 27-29 d., Bukareštas) priimtą galutinę deklaraciją, ypač nuorodas, susijusias su jaunimo dalyvavimu ir aktyviu pilietiškumu, neformalioju švietimu, integracija į visuomenę ir socialinę sanglaudą;
- 6-ojoje Europos ministrų, atsakingų už jaunimą, konferencijoje 2002 m. lapkričio 7-9 d., Salonikai) priimtą galutinę deklaraciją, ypač nuorodas, susijusias su jaunų žmonių, ypač iš nepalankioje padėtyje esančių grupių, galimybe gauti jiems rūpimą informaciją, ir skatinti kurti nacionalinę jaunimo politiką, grindžiamą bendrais principais, kuo labiau įtraukiant jaunus žmones ir jų organizacijas į šios politikos kryptį rengimą;

- deklaraciją ir veiksmų planą, priimtus trečiajame Europos Tarybos valstybių ir vyriausybių vadovų susitikime (Varšuva, 2005 m. gegužės 16-17 d.), kuriuose teigiama, kad Europos Taryba toliau plėtos savo išskirtinę padėtį jaunimo reikalų srityje;

- 2009 m. gegužės mėn. deklaraciją „Lyčių lygybės įgyvendinimas“, kurioje Ministrų komitetas paragino valstybes nares visapusiškai įsipareigoti mažinti atotrūkį tarp *teisinės* ir *faktinės* lygybės, veiksmingai integruojant lyčių aspektą;

- Ministrų komiteto priimtą Strasbūro deklaraciją dėl romų (dok. [CM\(2010\)133](#)), kurioje Europos Tarybos valstybės narės susitarė priimti ir įgyvendinti antidiskriminacinius teisės aktus, visų pirma užimtumo, teisės kreiptis į teismą ir prekių bei paslaugų, įskaitant galimybę gauti būstą ir pagrindines viešąsias paslaugas, pavyzdžiui, sveikatos priežiūros ir švietimo, srityse;

- 8-ojoje Europos ministrų, atsakingų už jaunimą, konferencijoje priimtą deklaraciją ir Darbotvarkę 2020 - Europos Tarybos jaunimo politikos ateities programą;

- Europos Komisijos prieš rasizmą ir netoleranciją (ECRI) Bendrąją politikos rekomendaciją Nr. 13 (CRI(2011)37) dėl kovos su anti-romų nuotaikomis ir romų diskriminacija;

Atsižvelgdama į Europos Tarybos jaunimo sektoriaus darbą, kuriuo siekiama skatinti žmogaus teises, socialinę įtrauktį ir aktyvų jaunimo dalyvavimą, visų pirma nuo 2009 m. įgyvendinamą projektą „Enter!“;

pabrėždami, kad galimybė gauti kokybišką išsilavinimą, saugų darbą, tinkamas gyvenimo sąlygas, tinkamą transportą, sveikatos priežiūrą, technologijas ir galimybes dalyvauti socialinėje, kultūrinėje ir ekonominėje veikloje yra būtina visų jaunų žmonių įtraukties ir aktyvaus pilietiškumo sąlyga;

suvokdami, kad jaunuoliai iš nepalankioje padėtyje esančių rajonų, ypač gyvenantys skurde, tapdami visiškai savarankiškais ir pereidami į suaugusiųjų gyvenimą, yra labiau pažeidžiami įvairiausių pavojų, įskaitant prastą fizinę ir psichinę sveikatą, piktnaudžiavimą narkotinėmis medžiagomis, savęs žalojimą, smurtą, diskriminaciją ir atskirtį;

pripažindami, kad daugelis jaunuolių iš nepalankioje padėtyje esančių rajonų yra motyvuoti prisidėti prie savo ir savo bendruomenių padėties gerinimo, ir pripažindami teigiamą vaidmenį, kurį jie ir jų organizacijos gali atlikti socialinės sanglaudos labui;

atsižvelgdami į visoje Europoje vykstančius demografinius pokyčius ir migracijos klausimus, taip pat susijusius su jaunimu;

susirūpinę dėl nuolat blogėjančios jaunimo socialinės padėties ir gyvenimo galimybių Europos ekonomikos krizės sąlygomis,

1. rekomenduoja valstybių narių vyriausybėms kurti ir įgyvendinti tvarią, įrodymais pagrįstą viešąją politiką, kurioje būtų atsižvelgiama į konkrečią jaunuolių iš nepalankioje padėtyje esančių rajonų padėtį ir poreikius. Šia politika turėtų būti siekiama užkirsti kelią skurdui, diskriminacijai, smurtui ir atskirčiai, su kuriais susiduria tokie jauni žmonės, ir juos išgyvendinti, stengiantis:

a. gerinti nepalankių sąlygų neturinčių rajonų jaunimo gyvenimo sąlygas teikiant prieinamas, įperkamas ir jaunimui palankias viešąsias paslaugas ir kitas priemones švietimo ir mokymo, užimtumo ir profesinės veiklos, sveikatos, būsto, informavimo ir konsultavimo, sporto, laisvalaikio ir kultūros srityse;

b. įgyvendinti konkrečias priemones, kuriomis siekiama panaikinti segregaciją ir izoliaciją, neigiamai veikiančias nepalankioje padėtyje esančius rajonus, nepriklausomai nuo jų buvimo vietos;

c. skatinti prasmingas galimybes ir programas, skirtas konsultuotis su jaunimu iš nepalankioje padėtyje esančių rajonų ir dalyvauti sprendžiant visus klausimus, susijusius su jų gyvenamosios aplinkos planavimu ir valdymu;

d. įgyvendinti konkrečias priemones, kad visi jaunuoliai be diskriminacijos galėtų aktyviai dalyvauti visuomenės gyvenime;

e. pripažinti neformaliojo ugdymo ir darbo su jaunimu bei juos vykdančių asmenų, ypač jaunimo darbuotojų ir jaunimo organizacijų, vaidmenį vykdant diskriminacijos, smurto ir atskirties prevenciją bei skatinant aktyvų pilietiškumą nepalankioje padėtyje esančiuose rajonuose ir teikti paramą jų plėtrai;

f. plėtoti lyčių lygybės požiūriu pagrįstą požiūrį į jaunimo politikos rengimą nepalankioje padėtyje esančiuose rajonuose ir remti jaunų moterų ir jaunų vyrų gebėjimų ugdymą ir lygiavertį dalyvavimą;

2. rekomenduoja valstybių narių vyriausybėms formuojant ir įgyvendinant politikos kryptis ir programas atsižvelgti į šios rekomendacijos priede siūlomas priemones ir skatinti vietos ir regionų valdžios institucijas daryti tą patį;

3. rekomenduoja už jaunimą atsakingoms valstybių narių valdžios institucijoms užtikrinti, kad ši rekomendacija, įskaitant jos priedą, būtų išversta ir kuo plačiau išplatinta, ypač tarp jaunimo, naudojant jaunimui skirtas komunikacijos priemones;

4. prašo Europos Tarybos Generalinį sekretorių atkreipti Europos kultūros konvencijos (ETS Nr. 18) šalių, kurios nėra Europos Tarybos narės, vyriausybių dėmesį į šią rekomendaciją.

Rekomendacijos priedas [CM/Rec\(2015\)3](#)

Siūlomos priemonės, susijusios su socialinėmis teisėmis, jaunimui iš nepalankioje padėtyje esančių rajonų

Šiame priede siūloma keletas priemonių, kurių gali imtis vietos, regioninės ar nacionalinės valdžios institucijos pagal savo kompetenciją ir deramai atsižvelgdamos į nacionalines realijas. Šios priemonės parengtos remiantis darbo su jaunimu „vietoje“ patirtimi, įgyta įgyvendinant projektą „Enter!“, kuriam nuo 2009 m. vadovauja Europos Tarybos jaunimo sektorius kartu su tarpsektoriniais partneriais. Jie pagrįsti nepalankių sąlygų neturinčių rajonų jaunimo gyvenimo realijomis ir patirtimi, apie kurią pranešė su jaunimu dirbantys asmenys, politikos formuotojai, mokslininkai ir visi Europos Tarybos jaunimo sektoriaus suinteresuotieji subjektai. Juose pateikiama sistema, kuria remdamosi atsakingos valdžios institucijos nuo nacionalinio iki vietos lygmens gali konceptualizuoti savo pastangas remti jaunus žmones, kurie susiduria su sunkumais siekdami pasinaudoti savo socialinėmis teisėmis, ypač iš nepalankioje padėtyje esančių rajonų.

Nors šie pasiūlymai naudingi visiems jaunuoliams, kad jie galėtų naudotis socialinėmis teisėmis, jie gali turėti didesnę poveikį nepalankioje padėtyje esančių rajonų jaunuoliams, nes jie dažniausiai patiria smurtą, atskirtį ir diskriminaciją.

Už jaunimą atsakingos valstybių narių valdžios institucijos raginamos platinti ir įgyvendinti šią rekomendaciją ir joje išdėstytus pasiūlymus, įskaitant jų įtraukimą į nacionalinę jaunimo ir socialinę politiką, vietos ir regionų valdžios institucijų informavimą apie juos ir paramą joms įgyvendinant rekomendaciją, taip pat tarpsektorinių ir tarpžinybinių partnerystės iniciatyvą, kad jaunimas galėtų naudotis socialinėmis teisėmis. Jaunimo atstovai, ypač tie, kuriems tai labiausiai rūpi, turėtų dalyvauti su rekomendacija susijusiose diskusijose ir sprendimų priėmimo procesuose.

Atitinkamos valdžios institucijos raginamos imtis tolesnių veiksmų, registruoti ir vertinti pagal šią rekomendaciją įgyvendinamų jaunimo ir socialinės politikos iniciatyvų pažangą, laikantis tarpdisciplininio požiūrio, renkant įrodymus apie jaunimo poreikius iš kuo daugiau susijusių šaltinių, įtraukiant kuo daugiau socialinių partnerių ir užtikrinant, kad į šias pastangas kaip lygiavertiniai partneriai būtų įtraukti tie, kuriems tai labiausiai rūpi (pavyzdžiui, jaunimas iš nepalankių rajonų, su jaunimu dirbančios ir jį remiančios jaunimo organizacijos). Nepalankioje padėtyje esančiuose rajonuose gyvenančių jaunuolių realybė, kurią dažnai lemia daugialypė diskriminacija, balsavimo teisės atėmimas ir marginalizacija, turi būti didžiausias rūpestis.

A. Nepalankiuose rajonuose esančių jaunimo gyvenimo sąlygų gerinimas

i. Švietimas ir mokymas

Palankių sąlygų neturinčiuose rajonuose gyvenantis jaunimas susiduria su įvairiomis kliūtimis, trukdančiomis visapusiškai pasinaudoti teise į mokslą ir išnaudoti savo mokymosi potencialą, pradedant fizinės prieigos prie švietimo įstaigų trūkumu, baigiant prasta švietimo kokybe ir nesėkmingu mokymusi. Toliau išvardytos priemonės padeda nepalankiose sąlygose gyvenantiems jaunuoliams pasinaudoti teise į mokslą:

- investuoti į palankių sąlygų neturinčių rajonų gyventojų švietimą ir mokymą nuo ikimokyklinio iki aukštojo mokslo;
- įgyvendinti lyčių lygybės ir kitų formų į paramos gavėjus orientuotą biudžeto sudarymą, siekiant skatinti lygias galimybes gauti švietimo išteklius ir jais naudotis;
- atnaujinti mokymo programas, kad jos labiau atitiktų jaunų žmonių poreikius, susijusius su jų įsidarbinimo galimybėmis ir iššūkiais, su kuriais susiduria į darbo rinką žengiantys jaunuoliai;
- padaryti profesinį mokymą patrauklesniu ir tinkamesniu jauniems žmonėms, kurie nėra įpratę prie akademinio metodo;
- gerinti profesinio orientavimo statusą, pripažinimą ir išteklius mokyklų sistemoje;
- teikti papildomą paramą (knygoms, drabužiams, maistui ir kt. pirkti) tiems, kuriems su dalyvavimu švietimo sistemoje susijusios išlaidos, be mokesčio už mokslą, yra per didelės, siekiant užtikrinti, kad galimybė mokytis nepriklausytų nuo asmenų ir jų šeimų finansinių išteklių;
- sukurti sistemas, kurios padėtų mokyklų ir švietimo darbuotojams kuo anksčiau įvertinti ir nustatyti mokymosi ir socialines problemas, kultūrinės ar bet kokias kitas kliūtis, trukdančias sėkmingai baigti mokyklą, ir įgyvendinti konkrečias priemones, kad mokiniai nenutrauktų mokymosi;
- suteikti kokybiškas „antrąsias“ galimybes mokytis anksti iš švietimo sistemos pasitraukusiems jaunuoliams, įskaitant neformaliojo švietimo ir judumo programas, skirtas pasitikėjimui savimi ir verslumui didinti, taip pat mokymą darbo vietoje įgūdžiams ir kvalifikacijai įgyti;
- skatinti mokyklų, su jaunimu dirbančių darbuotojų ir nepriklausomų jaunimo organizacijų neformaliojo ugdymo partnerystę, kuri yra holistinės mokymosi visą gyvenimą strategijos, kurios centre - besimokančiųjų poreikiai ir aktyvus jų dalyvavimas, dalis;
- įtraukti demokratinio pilietiškumo ugdymą ir žmogaus teisių švietimą į mokyklų mokymo programas, ypač pradinio ir vidurinio ugdymo lygmenimis, ir kurti mokytojų ir su jaunimu dirbančių darbuotojų partnerystes, kad jie galėtų teikti abipusę paramą;
- įgyvendinant konkrečias priemones, be kita ko, vykdant tarpininkavimo veiklą, kad mokyklos būtų saugios ir jose nebūtų patyčių, taip pat visų prietarų, diskriminacijos, segregacijos, seksualinio priekabiavimo ir visų formų smurto apraiškų;
- skatinti visapusišką jaunimo sveikatos, mitybos ir lytinį švietimą bei informavimą, kad jaunimas galėtų priimti informuotus sprendimus;
- ugdyti dalyvaujančias mokyklų bendruomenes, taikant mokinių išrinktų atstovų įtraukimo į mokyklose vykstančius sprendimų priėmimo procesus sistemas;
- pritaikyti mokytojų rengimo programas prie iššūkių, susijusių su darbu su jaunimu iš nepalankioje padėtyje esančių rajonų, įtraukiant į jas naują turinį (pavyzdžiui, socialinius klausimus, socialinę tapatybę ir jaunimo problemas) ir naujus metodus (pavyzdžiui, tarpkultūrinius, lyčių lygybės ir tarpininkavimo) bei plėtojant partnerystę tarp specialistų, dirbančių su jaunimu rajonuose (pavyzdžiui, jaunimo darbuotojų), ir atitinkamų mokymo programų;
- skatinti ir palengvinti besimokančiųjų judumą tarp skirtingų mokymosi sektorių, kitaip tariant, tarp mokyklos ir neformaliojo švietimo ir (arba) mokymosi programų, taikant konkrečias priemones, įskaitant galimą neformaliojo švietimo ir (arba) savišvietos būdu įgyto išsilavinimo pripažinimą ir sertifikavimą;
- rengiant švietimo strategijas ir politiką, atsižvelgti į ypatingas aplinkybes ir kliūtis, kurios apsunkina galimybes mokytis tiems jaunuoliams, kurių šeimos gyvena klajoklišką gyvenimo būdą, kurie laikinai migruoja (pvz., darbo migracija) arba turi pabėgėlio ar prieglobsčio prašytojo statusą.

ii. Užimtumas ir profesija

Socialiai remtinuose rajonuose gyvenantys jaunuoliai susiduria su rimtais sunkumais pradėdami profesinį gyvenimą, įskaitant kvalifikacijos stoką, menką pasitikėjimą savimi, stigmą ar diskriminaciją, o patekę į darbo rinką dažnai susiduria su nesaugiomis darbo sąlygomis. Šiuos sunkumus dar labiau apsunkina tai, kad rajonai, kuriuose jie gyvena, dažnai yra periferiniai, izoliuoti ir atskirti. Toliau nurodytos priemonės yra veiksmingos siekiant sudaryti palankesnes sąlygas jaunimui iš palankių sąlygų neturinčių rajonų pereiti prie tvaraus ir saugaus užimtumo:

- pritaikyti pameistrystės, mokymo ir profesinio mokymo programas, kad jos būtų įtraukios, susietos su užimtumo galimybėmis ir kad būtų aiškiai apibrėžtos pažangos kryptys;
- dėti visas pastangas (visų pirma pasitelkiant teisės aktus), kad būtų užtikrintas tinkamas atlygis už pameistrystę, kad ji taptų perspektyvia galimybe jaunuoliams iš nepalankioje padėtyje esančių rajonų;
- užtikrinti (visų pirma teisės aktais), kad stažuotės būtų saugi ir teisėta įdarbinimo forma ir perspektyvus įėjimo į darbo rinką būdas pradedantiems jaunuoliams. Darbdavių įtraukimas į šį procesą gali užtikrinti geresnius rezultatus;
- tobulinti esamus ir kurti naujus jaunimo informavimo ir profesinio konsultavimo metodus, atsižvelgiant į konkrečias kliūtis, su kuriomis susiduria jaunimas iš nepalankioje padėtyje esančių rajonų, ieškodamas profesinio mokymo, pameistrystės ir vėlesnio įsidarbinimo galimybių ir jas įgydamas;
- sudaryti palankesnes sąlygas jaunimui iš nepalankioje padėtyje esančių rajonų pasinaudoti mokymosi darbo vietoje galimybėmis tiek viešajame, tiek privačiajame sektoriuose, be kita ko, pasitelkiant partnerystę su atitinkamais socialiniais partneriais;
- skatinti atsakingas institucijas (vietos valdžios institucijas, švietimo įstaigas ir kt.) bendradarbiauti su kitais socialiniais partneriais (vietos įmonėmis, didelėmis bendrovėmis, profesinėmis sąjungomis, prekybos rūmais) ir rengti darbo patirties programas jaunimui, kuris be papildomos paramos susiduria su sunkumais įgyjant tokią patirtį;
- panagrinėti galimybę sukurti ir įgyvendinti „jaunimo garantiją“, įskaitant būtinas priemones, užtikrinančias, kad nė vienas jaunuolis nedingtų iš švietimo, mokymo ar darbo rinkos ilgiau nei keturis mėnesius;
- pripažinti neformaliojo švietimo ir darbo bendruomenėje metu įgytą patirtį kaip darbo rinkai svarbią darbo patirtį. Tam reikia, kad atitinkami socialiniai partneriai (švietimo ir mokymo paslaugų teikėjai, darbdaviai ir jų asociacijos, jaunimo organizacijos, darbo su jaunimu paslaugų teikėjai ir t. t.) keistųsi gerąja patirtimi;
- investuoti į visuomenės galimybių naudotis informacinėmis technologijomis gerinimą per esamas viešąsias paslaugas (jaunimo centrus, viešąsias bibliotekas, žiniasklaidos centrus, jaunimo informavimo ir konsultavimo centrus ir t. t.);
- į valstybinių darbo su jaunimu ir bendruomeninio darbo paslaugų teikėjų bei formaliojo švietimo įstaigų programas įtraukti karjeros konsultavimo ir paramos priemones, skirtas darbo ieškančiam jaunimui (seminarai ieškantiems informacijos apie įsidarbinimą, gyvenimo aprašymo rašymą, dalyvavimą darbo pokalbyje ir kt.);
- sudaryti palankesnes sąlygas jaunimui naudotis mikrofinansavimo ir bendradarbiavimo finansavimo programomis, taip gerinant jaunimo verslumo ir socialinių įmonių sąlygas;
- siūlyti privataus sektoriaus suinteresuotiesiems subjektams, ypač vietos įmonėms, paskatas kurti kokybiškas darbo vietas, taikant atitinkamas mokesčių lengvatas ir kitas finansinės paramos formas;
- investuoti į įperkamas viešąsias vaikų priežiūros paslaugas, suderinamas su darbo laiku, kad jauniems tėvams būtų lengviau patekti į darbo rinką;
- skatinti viešąsias ir privačias suinteresuotąsias šalis įgyvendinti priemones, kuriomis atsižvelgiama į jaunų šeimų problemas, su kuriomis jos susiduria derindamos profesinį ir šeimyninį gyvenimą (tėvams skirtos vaiko priežiūros atostogos, lankstus darbo grafikas, vaikų priežiūros paslaugos ir t. t.);
- kuriant užimtumo strategijas ir politikos kryptis, atsižvelgti į konkrečias kliūtis, su kuriomis susiduria jaunimas, kad galėtų įsidarbinti.

iii. Būstas

Palankių sąlygų neturinčiuose rajonuose gyvenantys jaunuoliai susiduria su rimtomis kliūtimis, trukdančiomis savarankiškai gyventi, įskaitant galimybę įsigyti tinkamą, įperkamą ir saugų būstą. Privačioje rinkoje jie diskriminuojami ir dažnai negali gauti socialinio būsto, todėl jiems gresia benamystė arba prastos gyvenimo sąlygos, kurios kenkia jų sveikatai ir gerovei ir trukdo jiems įsitvirtinti švietimo ar darbo rinkoje. Įrodyta, kad toliau nurodytos priemonės yra veiksmingos padedant jauniems žmonėms gauti būstą:

- skatinti atsakingas valdžios institucijas įgyvendinti priemones, kuriomis būtų pagerintos jaunimo iš nepalankioje padėtyje esančių rajonų galimybės gauti tinkamą būstą už prieinamą kainą;
- planuojant ir įgyvendinant būsto strategiją aktyviai atsižvelgti į specialius pažeidžiamiausių grupių, įskaitant jaunuolius, kuriems gresia benamystė arba jau yra benamiai, jaunas šeimas, jaunimą, ypač priklausantį mažumoms, ir smurto šeimoje aukas, būsto poreikius, apsvairstant galimybę įtraukti juos į sprendimų priėmimą;
- supaprastinti paramos būstui gauti procesus, intensyviai koordinuojant valstybės būsto ir kitų atitinkamų socialinių tarnybų veiklą;
- sudaryti palankesnes sąlygas skleisti naujausią informaciją apie turimą būstą ir paramą būstui, pasitelkiant atitinkamas jaunimui pritaikytas komunikacijos priemones ir pasinaudojant esama viešąja infrastruktūra, pavyzdžiui, jaunimo informacijos centrais ir jaunimo darbo vietomis;
- skatinti ir padėti kompetentingoms institucijoms kurti mišrias būsto rinkas, kuriose būtų siūlomas visas būsto formų spektras ir įvairovė, pradedant socialiniu būstu ir baigiant privačia nuoma, pritaikyta savarankišką gyvenimą pradedančių jaunų žmonių poreikiams;
- remti atsakingas institucijas diegiant mišraus būsto sistemas, kad būtų užtikrinta vietos bendruomenių vidinė įvairovė ir išvengta segregacijos bei getų formavimosi;
- sukurti priemones, kuriomis būtų užtikrinta, kad mišrioje būsto rinkoje (privačioje ir viešojoje) būtų laikomasi būtiniausių saugos, sveikatos ir higienos standartų, įskaitant priemonių, skirtų atkreipti atitinkamų institucijų dėmesį į tokių standartų nesilaikymą (patikrinimai vietoje, skundų teikimo sistemos), įgyvendinimą, bendradarbiaujant su vartotojų apsaugos ar kitomis atitinkamomis institucijomis. Informacija apie tokius standartus ir priemones turėtų būti plačiai skleidžiama naudojant jaunimui pritaikytas komunikacijos priemones;
- įrengti „sustojimo vietas“, kuriose keliautojų bendruomenės galėtų naudotis švariu vandeniu, elektra ir tinkamomis sanitarinėmis sąlygomis, ir teikti atitinkamą tarpininkavimo paramą, jei tokios iniciatyvos sulauktų bendruomenės pasipriešinimo.

iv. Sveikata

Palankių sąlygų neturinčiuose rajonuose gyvenantys jaunuoliai yra labiau pažeidžiami dėl konkrečių pavojų sveikatai ir yra mažiau linkę naudotis kokybiškais sveikatos priežiūros paslaugomis prevencijos ir priežiūros tikslais. Toliau nurodyti metodai pasiteisino kaip veiksmingi remiant jaunuolius, kurie susiduria su sunkumais naudodamiesi savo teise į sveikatą:

- sudaryti palankesnes sąlygas jaunimui iš nepalankioje padėtyje esančių rajonų gauti nemokamas kokybiškas sveikatos priežiūros paslaugas, teikiant jaunimui palankias sveikatos ir socialines paslaugas ir informaciją apie sveikatą, naudojant jaunimui palankias komunikacijos priemones (ypač internetinę socialinę žiniasklaidą);
- ypatingą dėmesį skirti ypač pažeidžiamų jaunimo grupių, patiriančių įvairialypę atskirtį (įskaitant romų ir migrantų jaunimą, psichikos sveikatos sutrikimų turinčius jaunuolius, neįgalius jaunuolius, ŽIV užsikrėtusius jaunuolius ir kt.), sveikatos poreikiams;
- šalinti kultūrinės, požiūrio ar kitas kliūtis, trukdančias jauniems žmonėms naudotis paslaugomis, įskaitant kalbos barjerus tarp pacientų ir medicinos specialistų, prirėkus taikant atitinkamas priemones (pvz., vertimo žodžiu paslaugas, kultūrinį tarpininkavimą ir pan.);

- investuoti į jaunimo sveikatos programų ir krizių konsultavimo paslaugų kūrimą ir įgyvendinimą, pasitelkiant švietimo, informavimo ir paramos programas, skirtas sveikam ir atsakingam gyvenimo būdai (visų pirma, bet kokiam piktnaudžiavimui narkotinėmis medžiagomis, priklausomybėms, lytinei ir reprodukciniai sveikatai, ankstyvam, neplanuotam ar kriziniam nėštumui, psichikos sveikatai, sportui, mitybai, šeimos ir darbo perspektyvoms bei bendrai gerovei), pasitelkiant esamas viešąsias darbo su jaunimu, švietimo ir bendruomenės institucijas. Jaunimo darbuotojai, socialiniai darbuotojai ir slaugytojai galėtų veiksmingai dalyvauti skatinant ir atnaujinant tokias programas nepalankioje padėtyje esančiuose rajonuose;

- kurti programas, skatinančias gydytojus, slaugytojus ir bendruomenės sveikatos priežiūros darbuotojus atnaujinti savo kompetenciją tokiose srityse kaip pacientų ir medikų profesinių santykių tarpkultūriniai aspektai, jautrumas lyčių aspektui, nenoras diskutuoti medicininiais klausimais, jaunimui palankus požiūris į sveikatos priežiūrą ir t. t., taikant įvairias priemones (įskaitant mokymosi visą gyvenimą galimybes, keitimąsi praktika ir patirtimi su kitais specialistais, dirbančiais nepalankioje padėtyje esančiuose rajonuose, ir t. t.);

- rengti sveikatos strategijas atsižvelgiant į atitinkamų jaunų žmonių poreikius, tiesiogiai įtraukiant jaunus žmones ir su jaunimu dirbančius asmenis iš nepalankioje padėtyje esančių rajonų į plėtros ir sprendimų priėmimo procesus;

- skatinti sportą kaip sveikos gyvensenos palaikymo ir sveikatos problemų prevencijos būdą mokykloje ir už jos ribų, taikant priemones, užtikrinančias visapusišką ir vienodą galimybę naudotis viešaisiais sporto objektais, įskaitant investicijas į jų įrengimą ar tobulinimą.

v. Informavimas ir konsultavimas

Nepalankioje padėtyje esančiuose rajonuose gyvenantys jaunuoliai dėl savo gyvenamosios vietos ir išteklių trūkumo turi ribotas galimybes gauti informacijos ir konsultacijų. Tačiau jie yra vieni iš tų, kuriems tokių paslaugų labiausiai reikia. Toliau išvardyti būdai gerina šių jaunuolių galimybes gauti informaciją ir konsultacijas:

- investuoti į tobulinimą ir, jei tokių nėra, apsvarstyti galimybę sukurti išsamias ir visiškai prieinamas jaunimo informacines sistemas, kuriose būtų teikiama naujausia ir jaunimui palanki informacija apie, inter alia, socialines teises, pilietinį ir socialinį dalyvavimą ir tarptautinį judumą, visapusiškai pasinaudojant naujomis informacinėmis ir ryšių technologijomis (IRT);

- užtikrinti, kad mokymai apie kultūrų ir lyčių jautrumą būtų prieinami konsultuojantiems darbuotojams ir kitiems specialistams, dirbantiems tiesiogiai su jaunimu;

- jaunimui patogių informavimo ir konsultavimo paslaugų teikimas naudojantis esama bendruomenės infrastruktūra bendruomenėje (sveikatos centrais, jaunimo centrais, mokyklomis, jaunimo organizacijomis ir t. t.);

- įgyvendinti priemones, skirtas jaunimo informavimo ir konsultavimo paslaugų kokybei ir veiksmingumui stebėti ir užtikrinti, remiantis pripažintais standartais.

vi. Sportas, laisvalaikis ir kultūra

Sportas, laisvalaikis ir kultūra visoje Europoje vis dažniau tampa plataus vartojimo prekėmis, o jų prieinamumas dažnai reikalauja didelių finansinių išlaidų, kurių jaunimas iš socialiai remtinų rajonų negali sau leisti. Kitos kliūtys, pavyzdžiui, nepakankamas informuotumas, prastas informacijos lygis, fizinis atstumas arba prastas prieinamumas, dar labiau varžo jaunimo galimybes sportuoti, laisvalaikį ir kultūrą, o būtent tai ir yra pripažįstama puikiais dalyvavimo ir aktyvaus pilietiškumo kanalais. Toliau nurodytos priemonės pasirodė esančios naudingos gerinant jaunimo iš palankių sąlygų neturinčių rajonų galimybes naudotis kultūra, laisvalaikiu ir sportu:

- nepalankioje padėtyje esantiems rajonams įrengti visiškai prieinamus ir įperkamus sporto ir laisvalaikio objektus ir pagerinti jau esamus, visapusiškai dalyvaujant bendruomenėms, kurioms rūpi jų pasirinkimas;

- integruoti bendruomenės plėtros ir dalyvavimo strategijas, kad būtų kuo geriau panaudotos esamos nuostatos (darbas su jaunimu, švietimas, bendruomenės paslaugos, informavimo ir konsultavimo paslaugos, kultūros įstaigos ir t. t.);

- pripažinti sporto ir kultūros potencialą skatinti aktyvų jaunimo dalyvavimą ir pilietiškumą, socialinę sanglaudą, įtrauktį ir gerovę bei skirti jiems daugiau dėmesio bendruomenių plėtros programose;
- pripažinti konkrečius sunkumus, su kuriais gali susidurti jaunimas, bandydamas dalyvauti sporto, darbo su jaunimu ir kitose veiklose, kurių nekontroliuoja jų šeimos, ir įgyvendinti lyčių ir kultūriniu požiūriu jautrias priemones, kad būtų užtikrintos abiejų lyčių jaunuolių galimybės dalyvauti tokiose veiklose ir įtraukti juos į jas;
- gerinti kultūros galimybių, įskaitant teatrą, koncertus ar parodas, prieinamumą ir įperkamumą jaunimui iš nepalankioje padėtyje esančių rajonų;
- užtikrinti jaunimui iš nepalankioje padėtyje esančių rajonų gaires ir galimybes aktyviai prisidėti prie savo bendruomenių gerinimo veiksmingai panaudojant savo talentą ir kultūrinį kūrybiškumą.

B. Segregacijos mažinimas ir socialinės įtraukties skatinimas

Nepalankioje padėtyje esančiuose rajonuose gyvenantys jaunuoliai dažnai patiria izoliaciją ir segregaciją tiek tyčia, tiek ir dėl aplaidumo. Tai dar labiau juos stigmatizuoja ir didina diskriminaciją, kurią jie patiria, kai išvyksta už savo gyvenamosios vietos ribų, o tai dažnai lemia užburtą atskirties ratą ir jausmą, kad jie yra įstrigę. Toliau išvardytos priemonės yra veiksmingos skatinant socialinę įtrauktį, nes jomis šalinamos segregacijos ir izoliacijos priežastys ir simptomai:

- pripažinti, kad visi jaunuoliai turėtų turėti vienodas galimybes naudotis viešaisiais patogumais. Jei atsakingos institucijos negali užtikrinti galimybės naudotis pagrindinėmis viešosiomis paslaugomis (įskaitant paštą, bendruomenių centrus, jaunimo darbo centrus, įdarbinimo tarnybas, informacines ir ryšių technologijas), investuoti į patogias ir įperkamas transporto paslaugas;
- informacijos, neformalaus švietimo ir kitų dalyvavimo galimybių teikimas labiausiai izoliuotiems ir atskirti patiriantiems jauniems žmonėms, gyvenantiems atokiose ir atskirtose nepalankioje padėtyje esančiose bendruomenėse, pavyzdžiui, pasitelkiant „mobilųjį darbą su jaunimu“;
- konkrečių atskirtų ir izoliuotų nepalankioje padėtyje esančių bendruomenių poreikių tenkinimas bendradarbiaujant įvairiuose sektoriuose ir valdžios lygmenyse ir rengiant bendruomenių tobulinimo strategijas, tiesiogiai įtraukiant atitinkamų bendruomenių jaunimą.

C. Skatinti prasmingo dalyvavimo galimybes planuojant ir tvarkant jų gyvenamąją aplinką.

Politiniu požiūriu jaunimas iš nepalankioje padėtyje esančių rajonų yra viena iš labiausiai atskirtų grupių platesnėje bendruomenėje, net ir sprendimų priėmimo procesuose, kurie daro tiesiogiai veikia jų gyvenimą. Dalyvavimas tokiuose procesuose yra svarbi pilietiškumo įgyvendinimo priemonė. Konsultacijos su jaunimu miestų planavimo ir jų gyvenamosios aplinkos valdymo klausimais parodo, kokie yra realūs poreikiai ir problemos, kurios turėtų būti sprendžiamos politikos priemonėmis. Toliau nurodytos priemonės padeda gerinti jaunimo iš nepalankioje padėtyje esančių rajonų konsultavimąsi ir dalyvavimą priimant sprendimus dėl jų gyvenamosios aplinkos ir kitais jiems bei platesnei bendruomenei rūpimais klausimais:

- kurti įtraukius ir skaidrius procesus, kurie sudarytų sąlygas jaunimui ir jų atstovams dalyvauti planuojant savo gyvenamąją aplinką (miestų, bendruomenių ir rajonų lygmeniu) ir kurioje jaunimo poreikiai, pagrindinių viešųjų paslaugų ir bendruomeninių patogumų prieinamumas būtų tinkamai pripažinti planavimo metu. Gerosios patirties pavyzdžiai yra, pavyzdžiui, jaunimo konsultacinių institucijų, pavyzdžiui, savivaldybių jaunimo tarybų, jaunimo parlamentų ar forumų, steigimas vietos ir regionų lygmeniu, sudarant sąlygas visiems jaunuoliams, nepriklausomai nuo to, ar jie priklauso organizacijoms ar asociacijoms, ar ne, gali pareikšti savo nuomonę ir teikti pasiūlymus dėl jiems aktualios politikos formavimo ir įgyvendinimo, taip pat Europos Tarybos jaunimo sektoriuje taikomi bendro valdymo principai;
- naudotis jaunimui populiariomis vietomis ir žiniasklaida (socialine žiniasklaida, jaunimo organizacijomis ir centrais, sporto klubais, viešosiomis erdvėmis, kuriomis jie dažnai naudojasi) siekiant informuoti jaunimą ir su juo konsultuotis dėl jiems aktualių planavimo procesų;
- teikti nepalankiose sąlygose esančiuose rajonuose veikiančioms jaunimo organizacijoms tvarią paramą ir išteklius, kad jos galėtų užmegzti ryšius su mažiausiai teisių turinčiais jaunais žmonėmis ir palengvinti jų dalyvavimą aktualiose diskusijose.

D. Užtikrinti, kad visi jaunuoliai galėtų visapusiškai ir be diskriminacijos atlikti aktyvaus piliečio vaidmenį.

Diskriminacija dar labiau didina aktyvaus pilietiškumo kliūtis, su kuriomis dėl socialinių išankstinių nuostatų ir izoliacijos ir tt. susiduria daugelis palankių sąlygų neturinčiuose rajonuose gyvenančių jaunuolių. Diskriminacijos prevencija ir jos panaikinimas veiksmingai vykdomas per darbą su jaunimu, kuriuo skatinama sanglauda ir teigiami santykiai tarp skirtingų žmonių. Toliau išvardytos priemonės gali paskatinti aktyvų jaunimo pilietiškumą:

- aktyviai remti nepalankioje padėtyje esančių rajonų jaunimo ir jų organizacijų iniciatyvas, kuriomis siekiama bendruomenės sanglaudos, bendruomenės gyventojų tarpusavio supratimo, kovos su neigiamu požiūriu į žmones iš skirtingų socialinių ir kultūrinių sluoksnių, stigmatos ir prietarų mažinimo, galimybių naudotis socialinėmis teisėmis, žmogaus teisėmis, įtraukties ir t. t. skatinimo, taikant įvairias priemones, įskaitant finansavimą, paramą projektų rengimui ir valdymui, priemones ir (arba) gebėjimų stiprinimą;
- remti projektus, kuriais skatinamas integracinis prieinamumas, pavyzdžiui, suteikiant bendruomenės nariams galimybę susipažinti su informacija ir veikla tradicinėmis ir alternatyviomis formomis;
- didinti investicijas į darbą su jaunimu (įskaitant mobilųjį darbą su jaunimu), bendruomenių paslaugas ir jaunimo organizacijas, kurios įtraukia jaunimą į veiklą, skatinančią aktyvų pilietiškumą, socialinę sanglaudą, tarpkultūrinį dialogą ir kitą veiklą, kuri suartina jaunus žmones iš nepalankioje padėtyje esančių rajonų su platesne bendraamžių grupe iš mažumų ir daugumos bendruomenių;
- įgyvendinti priemones, užtikrinančias visų visuomenei atvirų pastatų prieinamumą neįgaliems jaunuoliams, laikantis universalus dizaino principų, kurie pripažįstami kaip statinių aplinkos prieinamumo standartas;
- pripažinti, kad tam tikros jaunuolių grupės yra ypač pažeidžiamos dėl visų rūšių diskriminacijos ir stigmatizacijos, ir prireikus parengti konkrečias priemones šiai problemai spręsti.

E. Pripažinti ir remti neformalųjį švietimą, darbą su jaunimu, jaunimo organizacijas ir su jaunimu dirbančius asmenis nepalankioje padėtyje esančiuose rajonuose

Neformalusis ugdymas ir (arba) mokymasis bei darbas su jaunimu ne kartą įrodė, kad yra veiksmingas padedant jauniems žmonėms rasti būdus ir sprendimus, kaip įveikti nepalankias sąlygas, su kuriomis jie susiduria, ir tapti aktyviais bei konstruktyviais savo bendruomenių ir visos visuomenės raidos dalyviais. Tačiau darbas su jaunimu ir neformalusis švietimas ir (arba) mokymasis, taip pat jų teikėjai, jaunimo organizacijos ir apskritai su jaunimu dirbantys asmenys paprastai yra menkai pripažįstami visuomenėje ir politikoje ir dažnai yra vertinami kaip žemą statusą visuomenėje turinčios profesijos. Toliau išvardytos priemonės didina darbo su jaunimu ir neformaliojo švietimo ir (arba) mokymosi vertę ir prisideda prie bendruomenės vystymosi visoje Europoje:

- skatinti atsakingas valdžios institucijas pripažinti ir vertinti darbą su jaunimu kaip svarbią priemonę remiant bendruomenės sanglaudą, taikant įvairias priemones, įskaitant konsultacijas su darbo su jaunimu specialistais dėl strategijos ir politikos krypties formavimo ir įgyvendinimo procesų, susijusių su palankių sąlygų neturinčiais jaunuoliais; teikti finansavimą su jaunimu dirbantiems asmenims ir jaunimo organizacijoms, visų pirma, supaprastinant finansavimo procedūras; sudaryti palankesnes sąlygas su jaunimu dirbančių asmenų mokymuisi visą gyvenimą; skatinti su jaunimu dirbančių asmenų ir kitų su jaunimu dirbančių specialistų keitimąsi patirtimi; gerinti su jaunimu dirbančių asmenų darbo sąlygas ir statusą ir kt.;
- remti su jaunimu dirbančius specialistus ir jaunimo organizacijas, teikiančias neformaliojo švietimo ir (arba) mokymosi paslaugas, skatinant geriausią praktiką įvairiomis priemonėmis, įskaitant atitinkamas teisėkūros ir politikos priemones;
- imtis priemonių užtikrinti, kad aplinka suteiktų daugiau galimybių jaunimo organizacijoms, kurios dirba su jaunimu ir užsiima neformaliuoju švietimu ir (arba) mokymusi nepalankioje padėtyje esančiuose rajonuose, be kita ko, teikiant tvarų finansavimą ir kitų formų struktūrinę paramą.

F. Nepalankiose vietovėse gyvenančių jaunų žmonių lyčių lygybės gerinimas

Palankių sąlygų neturinčiuose rajonuose gyvenančios jaunos moterys paprastai yra labiau pažeidžiamos socialinės atskirties rizikos atžvilgiu, todėl joms reikia papildomos paramos, kad galėtų naudotis savo socialinėmis teisėmis. Toliau nurodytomis priemonėmis veiksmingai prisidedama prie lyčių lygybės skatinimo

ir palankių sąlygų neturinčiuose rajonuose gyvenančių jaunuolių galimybių naudotis socialinėmis teisėmis gerinimo:

- skatinti jaunus tėvus (ypač jaunas motinas) iš nepalankioje padėtyje esančių rajonų tęsti ar grįžti į švietimo ar mokymo įstaigas arba įsidarbinti, taikant įvairias priemones, įskaitant tinkamas pašalpų sistemas ir vaikų priežiūros paslaugas;
- teikti konkrečias paramos priemones nepalankioje padėtyje esančiuose rajonuose gyvenantiems jauniems vyrams ir moterims, kad jie galėtų viešojoje erdvėje išsakyti jiems rūpimus klausimus per specialias platformas, skirtas jų dalyvavimui jaunimo organizacijų politiniame gyvenime ir visuomenėje;
- remti jaunų žmonių lyderystę bendruomenėje pasitelkiant įvairias priemones, įskaitant paramą konkrečioms lyčių jaunimo organizacijoms, bendram darbui su jaunimu ir į lyčių lygybę orientuotoms berniukų ir (arba) jaunuolių iniciatyvoms.

G. Visų formų smurto prevencija nepalankioje padėtyje esančiuose rajonuose

Nepalankioje padėtyje esančiuose rajonuose dažnai patiriamas smurtas namuose ir už jų ribų, kurio aukomis ir kaltininkais tampa jauni žmonės. Dėl labai įvairių smurto formų, kurias galima pastebėti, susidaro baimės atmosfera ir skatinamas išankstinis nusistatymas bei jaunimo iš tokių rajonų diskriminacija. Toliau nurodyti metodai gali padėti užkirsti kelią smurtui ir jį sustabdyti:

- sukurti platformas įvairių vietos, regioninio ir nacionalinio lygmens atsakingų institucijų (įskaitant policiją, jaunimo teisingumo ir probacijos tarnybas, sveikatos ir socialines tarnybas bei su jaunimu dirbančius asmenis) ir nepalankioje padėtyje esančių rajonų jaunimo bei jų atstovų (jaunimo organizacijų, darbo su jaunimu paslaugų teikėjų ir t. t.) dialogui, siekiant nustatyti visų formų smurto kaimynystėje priežastis ir veiksmingos kovos su juo strategijas;
- kurti ir įgyvendinti formaliojo ir neformaliojo švietimo programas, kuriomis siekiama spręsti patyčių, seksualinio priekabiavimo, smurto dėl lyties ir visų kitų smurto formų, paplitusių nepalankioje padėtyje esančiuose rajonuose, problemas;
- teikti paramos priemones smurtą patyrusių jaunų žmonių atsigavimo procesui ir plačiai skleisti informaciją apie šias priemones nepalankioje padėtyje esančiuose rajonuose, naudojant jaunimui pritaikytas komunikacijos priemones;
- skatinti jaunas aukas pranešti policijai apie smurtą dėl lyties, kartu užtikrinant, kad jos galėtų naudotis paslaugomis, užtikrinančiomis jų saugumą, įskaitant alternatyvaus apgyvendinimo vietas joms ir jų vaikams, atitinkamas konsultacijas ir finansinę paramą;
- organizuoti mokymus žmogaus teisių temomis, kuriuose būtų atsižvelgiama į lyčių aspektą, skirtus policijos, teisės specialistams ir kitų atsakingų institucijų atstovams, dalyvaujantiems sprendžiant smurto problemą nepalankioje padėtyje esančiuose rajonuose;
- skatinti policijos pareigūnus saugoti nepalankioje padėtyje esančių rajonų jaunuolius nuo smurto, taip pat taikyti aiškias ir veiksmingas sankcijas už tai, kai jie to nedaro;
- skatinti iniciatyvas, kuriomis siekiama remti smurtautojų atsigavimo procesą, jaunų nusikaltėlių socialinę reintegraciją ir neapykantos kalbos bei neapykantos nusikaltimų prevenciją.

* * *

Žodynėlis

Aktyvus pilietiškumas: gebėjimas apgalvotai ir atsakingai dalyvauti politiniame, ekonominiame, socialiniame ir kultūriniame gyvenime. Jauni žmonės mokosi aktyvaus pilietiškumo, susipažindami su demokratijos pilietiškumo sąvokomis ir vertybėmis (paprastai per tam tikros formos formalųjį ar neformalųjį švietimą), būdami aktyvūs ir atsakingi savo bendruomenės nariai (per pilietinės visuomenės veiklą) ir, sulaukę atitinkamo amžiaus, praktiškai įgyvendindami demokratinės visuomenės piliečių teises ir pareigas (balsuodami, kandidatuodami į renkamas pareigas ir t. t.). Tai kartu ir žmogaus teisė, ir pareiga. Aktyviam pilietiškumui reikia ir galimybių, ir kompetencijos. Jaunuoliai, patiriantys kliūčių naudotis socialinėmis

teisėmis, taip pat dažniau susiduria su kliūtimis naudotis aktyviu pilietiškumu ir atsakingai dalyvauti visuomenės gyvenime.

Bendras valdymas: Europos Tarybos jaunimo reikalų sektoriuje nuo 1960-ųjų metų taikomas valdžios institucijų (už jaunimo reikalus atsakingų vyriausybės atstovų) ir pilietinės visuomenės (nevyriausybinių jaunimo organizacijų ir tinklų atstovų) partnerystės modelis. Bendro valdymo sistemos partneriai lygiomis teisėmis kartu sprendžia dėl Europos Tarybos jaunimo sektoriaus politikos ir programų bei nustato, kaip jos turi būti finansuojamos.

Diskriminacija. Terminas „diskriminacija“ apima visas diskriminacijos formas, nepriklausomai nuo pagrindo, kaip aiškiai nurodyta Europos žmogaus teisių konvencijos 14 straipsnyje, arba bet kokią kitą formą, kuri nustatyta Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikoje.

Jaunimo politika: valdžios institucijų įgyvendinama strategija, kuria siekiama suteikti jaunimui galimybių ir patirties, padedančių sėkmingai integruotis į visuomenę ir suteikiančių jiems galimybę tapti aktyviais ir atsakingais visuomenės nariais bei permainų iniciatoriais. Ji apima keturis aspektus, susijusius su visais jaunimo gyvenimo aspektais: *a.* gera fizinė ir psichinė forma; *b.* mokymasis (neformalusis, savaiminis ir formalusis); *c.* dalyvavimas ir *d.* įtrauktis. Jaunimo politika gali derinti įvairias intervencijos priemones (teisės aktus, specialias programas ir kt.) ir integruoti ilgalaikę švietimo perspektyvą. Jaunimo politika yra skirta visiems jauniems žmonėms, tačiau ypatingą dėmesį ji turėtų skirti socialiai, ekonomiškai ar kultūriškai pažeidžiamiems jaunuoliams.

Mobilusis darbas su jaunimu: lanksti ir „išplėstinė“ darbo su jaunimu forma, skirta jaunimui, su kuriuo ji bando bendradarbiauti, o ne priskirti juos centralizuotai institucijai, tokiai kaip, pavyzdžiui, jaunimo centrai ar biurui. Mobilus darbas su jaunimu yra įvairių formų ir apima darbą gatvėje, individualią pagalbą ar konsultavimą, grupinį darbą ir bendruomeninį darbą, taip pat tą, kuris vyksta lauke ar patalpose, tiek privačiose, tiek viešosiose erdvėse.

Neformalusis švietimas. „Neformalusis švietimas“ - tai bet kokia suplanuota švietimo programa, skirta įvairiems įgūdžiams ir kompetencijoms tobulinti už formaliojo švietimo ribų.¹

Nepalanki padėtis (socialinė): trūkumas galimybių naudotis priemonėmis, reikalingomis kiekvienam asmeniui, kad jis galėtų pasirūpinti savimi ir būti savarankiškas. Projekto „Enter!“ kontekste nepalanki padėtis suprantama kaip procesas, kurio metu kai kurioms jaunų žmonių grupėms ar kitiems asmenims sistemingai (tyčia ar dėl aplaidumo) nesuteikiama galimybė ir (arba) priemonės visapusiškai naudotis socialinėmis teisėmis (kaip apibrėžta Europos socialinėje chartijoje), o tai iš esmės yra jų žmogaus teisių pažeidimas. Buvimas nepalankioje padėtyje gali reikšti nepriklausomybės, paskatų, atsakomybės, savigarbos ir kitų pagarbos, sveikatos, švietimo, informacijos, užimtumo, tinkamos finansinės paramos, socialinio, kultūrinio ir finansinio kapitalo, atliepančių paramos sistemų ir dalyvavimo trūkumas.

Nepalankioje padėtyje esantys jaunuoliai: Jaunimas, gyvenantis nepalankioje padėtyje esančiuose rajonuose (kaip apibrėžta anksčiau), patiria įvairių formų (socialinę) nepalankią padėtį (kaip apibrėžta anksčiau), įskaitant ekonominio, kultūrinio ir socialinio kapitalo ir (arba) išteklių trūkumą; nepakankamos galimybės įgyti išsilavinimą arba sėkmingai mokytis; mokymo ar užimtumo stoką; ateities perspektyvų trūkumą; didesnę benamystės, įstatymų nesilaikymo, seksualinio išnaudojimo ir (arba) smurto, piktnaudžiavimo medžiagomis ir t. t. riziką. Be to, kai kurie tam tikrų kategorijų jaunuoliai gali atsidurti nepalankioje padėtyje, įskaitant ir jaunuolius, augančius globos įstaigose arba be šeimų; jaunuolius iš migrantų aplinkos arba priklausančius etninėms mažumoms; romų tautybės jaunuolius; jaunuolius su negalia, turinčius psichikos sveikatos problemų arba sergančius, taip pat jaunuolius, gyvenančius segreguotose arba izoliuotose bendruomenėse. Tokie jaunuoliai daug dažniau nei kiti patiria socialiai nepalankią padėtį. Nepalankioje padėtyje esantys jaunuoliai yra vieni iš labiausiai marginalizuotų visuomenės narių, todėl jiems reikia specialių paramos priemonių, kad galėtų naudotis tokiais pačiomis galimybėmis kaip ir jų bendraamžiai.

Nepalankioje padėtyje esantys rajonai: rajonai ar bendruomenės, kurių gyventojai, įskaitant jaunimą, patiria skurdą, nepriteklių, smurtą, atskirtį, marginalizaciją, galimybių trūkumą, prastas gyvenimo sąlygas, blogą aplinką ir pažeidžiamumą labiau nei dauguma gyventojų. Nepalankioje padėtyje esančiuose rajonuose trūksta jaunimui svarbios infrastruktūros ir paslaugų, o tai neigiamai veikia jų gyvenimo galimybes ir tolesnį vystymąsi. Tokia infrastruktūra ir paslaugos apima jaunimo centrus, mokyklas ir kitas švietimo įstaigas,

¹ Plg Ministrų komiteto rekomendaciją [CM/Rec\(2010\)7](#) valstybėms narėms dėl Europos Tarybos chartijos dėl demokratinio pilietiškumo ugdymo ir žmogaus teisių švietimo.

sporto ir kultūros objektus, viešąsias susitikimų erdves, sveikatos centrus, įdarbinimo ir mokymo įstaigas, taip pat vietos įmones ir bendruomenės iniciatyvas.

Šiems rajonams dažnai atsisakoma skirti finansavimą iš nacionalinių, regioninių ir vietos valdžios institucijų ir privataus sektoriaus arba į juos neatsižvelgiama. Be to, jie dažnai yra nutolę nuo miestų centrų ir neturi tinkamų transporto sistemų, todėl yra izoliuoti ir atskirti.² Šioje rekomendacijoje sąvokos „nepalankioje padėtyje esantys rajonai“ iš esmės reiškia ne tik miesto, bet ir kaimo vietas, kuriose įsikūrusios romų³ bendruomenės, paprastai gyvenančios prastomis sąlygomis.

Savišvieta. Savišvieta - tai visą gyvenimą trunkantis procesas, kurio metu kiekvienas žmogus įgyja nuostatas, vertybes, įgūdžius ir žinias, naudodamasis savo aplinkoje ir per kasdieninę patirtį (šeimoje, bendraamžių grupėje, pas kaimynus, susitikimuose, bibliotekoje, žiniasklaidoje, darbe, žaidimuose ir t. t.) esančia švietimo įtaka ir ištekliais.

Socialinės teisės: Europos socialinėje chartijoje ir peržiūrėtoje Europos socialinėje chartijoje įtvirtintos teisės.

Su jaunimu dirbantys darbuotojai: žmonės, kurie savanoriškai arba profesionaliai ir įvairiomis aplinkybėmis dirba su jaunimu arba vykdo veiklą jaunimui, įskaitant jaunimo organizacijas, jaunimo tarnybas, jaunimo centrus, jaunimo ir socialinio darbo mokymo įstaigas arba bet kokią kitą struktūrą, veikiančią neformaliojo ugdymo su jaunimu srityje.

² Įkvėpta pažeidžiamų regionų apibrėžimo, pateikto Mary Daly, *Access to social rights in Europe*, Europos Tarybos leidykla, Strasbūras, 2002 m. spalio mėn.

³ Europos Taryboje vartojamas terminas „romai“ reiškia romus, sinti, kale ir giminingas grupes Europoje, įskaitant keliautojus ir Rytų grupes (Dom ir Lom), ir apima didelę šių grupių įvairovę, įskaitant asmenis, kurie save įvardija kaip čigonus.